

שמעתא עמיקתא

גליון רצ"ח - פרשת תרומה - תשע"ז - קהילת הניכי הישיבות, רמת ב' ס

פניני הלכה

האם מותר להפסיק לדברים

שבקדושה באמצע ברכת מעין ג'

א- גבי ברכות ק"ש כתב הר"ש (פ"ב דברכות ס"ה ה) - והא דאמר באמצע שואל מפני היראה, נחלקו בו רבותינו בענין הפסקה בק"ש וברכות (ג"י ה"ח - דק"ש וברכותיה) לקדש ולקדושה וברכו, אם פוסק אם לאו. יש מי שאומר שאע"פ ששואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד, אפ"ה אינו פוסק לקדש ולקדושה, דכיון שעוסק בשבתו של מקום אין לו להפסיק בשביל שבת אחר. ורוב המפרשים הסכימו שפוסק אפילו באמצע הפרק, דלא גרע ממה שמפסיק לשאול מפני היראה ולהשיב מפני הכבוד וכו'. וכן דעתי מסכמת. אע"פ שגשגתי ונתתי בדבר בפני הרב ר"מ מרוטנבורג והסכים דעתו שאין להפסיק. ולדינא כתב הממבר (ס"ו ס"ו ס"ו) - לקדש ולקדושה ולברכו מפסיק אפילו באמצע הפסוק, וכן למודים. אבל לא יאמר אלא תיבת מודים בלבד.

והרמ"א (שם) ד"ה דאמן שעונן אחר ברכת האל הקדוש ואחר שומע תפלה יש לו דין קדושה ויוכל לענות אותם בק"ש וכן עיקר לאולם מדברי הב"י מבואר דס"ל דאין לענות אמן על שום ברכה - ולענין אמן קדוש

יעניין בכף החיים (לגרי"ח סופר זצ"ל) ס"ו ס"ו ס"ק כ"ג.

וכת' החי"א (כלל כ"י ס"ד) דמ"מ לאחר שסיים ברכת יוצר אור או אהבה רבה מותר לענות אמן כשישמע בין מהש"צ ובין מאדם אחר שמסיים אותה הברכה. דאמן הוא מכלל אותה ברכה. אבל אמן דשאר ברכות אסור לענות. אולם הפמ"ג (א"ח ס"ו פ"א ס"ק ג) וגרעק"א

(ס"ו ס"ו) כת' דמשמעות הסור בסי' ס"א דבין הפרקים ששואל מפני הכבוד מצי לענות אמן על כל ברכה שבשומע. והובאו דבריהם במשנ"ב (ס"ו ס"ו ס"ק כ"ג) ניעויין עוד במשנ"ב בסי' נ"ט (ס"ק י"ח) לענין עניית אמן אחר ברכת יוצר דכתב שם הרמ"א דימיה לסיים קודם שסיים השליח ציבור ויענה אמן אחר השליח ציבור, דכתב שם המשנ"ב (ס"ק י"ח) בסתמא דה"ה אם שמע סוף ברכה מאדם אחר, בין ברכה זו ובין ברכה אחרת.

אולם דעת פוסקי ספרד דאין לענות אמן דברכות באמצע ברכות ק"ש ואפי' על ברכות הש"צ [יעניין בבני"ש ס"ו ס"א ס"ק ב' ובנה"ח (לגרי"ח סופר זצ"ל) ס"ו ס"ו ס"ק כ"ו]. ג- גבי ברכת המזון כתב הב"י (ס"ו קפ"ג) משמיה דהאורחות חיים (הל' ברכת המזון אות ג') דלענין לשאול בברכת המזון מפני הכבוד או מפני היראה דינה כתפילה. וכתב שם ה"מ דכן משמע באבודרהם (עמ' שכ"ח) דלענין הפסק חמור מק"ש ודינו כתפילה. והובא לדינא במחבר (שם ס"ח) - לענין לשאול בברכת המזון מפני היראה או מפני הכבוד יש מי שאומר דדינה כתפילה.

וכתב ערך השולחן (קו"א) דמינה שאין לענות אפילו קדש וקדושה. וכ"כ החסד לאליפים (ס"ו), הגר"ח פלאג' (נשמת כל חי ח"א ס"ו ב' ובכף החיים ס"ו כ"ה אות כ"ב) והבן איש חי (ש"ר פרשת חוקת אות ג') והובאו דבריהם בכה"ח לגרי"ח סופר זצ"ל (ס"ק מ"ה).

[ועיי' בבן איש חי דכתב דאף ברכה רביעית דינה כתפילת י"ח ואין מפסיק בה לקדש ולקדושה וברכו. אולם ערך השולחן (ס"ח) כתב דברור דאף לדעות דברכת המזון חמורה מק"ש הטוב והמטיב אינו בכלל זה].

אלא דהחזו"א (א"ח ס"ו פ"א ס"ק ג) כתב דאפשר דלא החמיר השו"ע אלא לענין לשאול שלום ולהשיב, אבל לענין קדושה וברכו באמצע הפרק ואמן בין הפרקים לא חמירא ברכת המזון מק"ש דיותר יש להתיר קדושה וברכו משאילת שלום. איברא מדברי האחרונים הנזכרים מבואר דלא ס"ל כדברי החזו"א. ועוד דאף החזו"א לא אמר כן אלא בדרך אפשר.

ג- והשתא ל"ע מה הדין לענין ברכת מעין ג'. והנה בהל' תפילה כתב הרמב"ם (פ"ב תפילה - א) אם התחיל להתפלל קודם שליח ציבור והגיע שליח ציבור לקדושה לא יפסיק ולא יענה קדושה עמה, וכן לא יענה אמן יאה שמה רבא מברך והוא באמצע תפילה, ואצ"ל בשאר הברכות.

ומ"ש בסוף דבריו ואצ"ל בשאר הברכות, ביאר הכסף משנה (שם) דר"ל בשלש ראשונות ושלש אחרונות דלא יפסיק דברכה אחת חשיבי. ועוד יש לפרש כיון דבאמצע תפלה אפילו בין ברכה לברכה באמצעות לא יפסיק כ"ש דלא יפסיק באמצע שום ברכה משאר ברכות הנחנן או ברכת המצות.

שמעתא אליבא דהלכתא

האם בן עיר יכול לעלות לתורה בקריאה שבעיירות המוקפות

א. חובת קריאת המגילה וקריאת התורה. ב. דין בר חיובא על מנת לעלות לתורה. ג. בר חיובא מחמת שחייב במצות פורים. ד. ראה מאשה וקטן שעולים למנין שבעה. ה. כשבידו להתחייב.

א. חובת קריאת המגילה וקריאת התורה

מבואר בש"ס מגילה (ב-ג) שכרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון, אפילו אינן מוקפין עכשיו, קורין המגילה בט"ו באדר. וכפרים ועיירות גדולות, וכרכים שאינם מוקפים חומה מימות יהושע בן נון קורין ביי"ד. וכן פסק השו"ע (ס"י תרפ"ח ס"ג - א). אלא שלפני קריאת המגילה של יום מבואר במשנה שם (כ-ל) שמוציאין ס"ת וקורין בפרשת יובא עמלק. וכן הוא בשו"ע (ס"י תרצ"ט ס"ד).

ויש לדון האם בן כרך הנמצא בעיר ביי"ד ולא התחייב שם במגילה יכול לעלות לתורה בקריאה של י"ד, וכן יש לדון באופן הפוך האם בן עיר הנמצא בדרך בט"ו ולא התחייב שם בקריאה יכול לעלות שם לתורה. דשמא י"ל דלענין קה"ת ע"מ שיוכל לעלות בעינין שיהא מחויב באותה קריאה, וא"כ בני"ד כיון שאינו מחויב במצות הפורים באותו יום אינו בכלל חובת קה"ת. אלא דאף אם נימא דבעינן מחויב באותה קריאה כנ"ל, אכתי י"ל דכיון דסוף סוף מחויב במצות פורים ביומו חשיב בר חיובא.

ב. דין בר חיובא על מנת לעלות לתורה

ולכאורה יש להביא ראייה דמי שאינו מחויב באותה קריאה שקוראים עתה אינו עולה לתורה ממה שמצינו לענין עליה לתורה למי שאינו מתענה בא' מהתעניות. דהנה המהרי"ק (שורש ט ע"ף ה) כתב דמעשים בכל יום כשאין הכהן מתענה יוצא הכהן מבית הכנסת ועומד לקרות בתורה ישראל המתענה. ודקדק הב"י (ס"י תקס"ו) דנראה מדבריו שלא מעלים לקרות בתורה מי שלא התענה. וכן פסק השו"ע (ס"י תקס"ו ס"ג) בשם מי שאומר.

אלא דע"י בב"ח (אות ה) שכתב דבאמת מעיקר הדין יכול לקרות בתורה אפי' אינו מתענה, משום דקריאת הציבור היא חובה המוטלת על כולם ע"י העשרה שמתענין, אכן מטעם מנהג אינו עולה כשקורין ויחל כמבואר במהרי"ק הנ"ל, אולם אם טעו וקראו לספר תורה אותו שאינו מתענה יעלה ויברך שאין כאן איסור כלל אלא שנהגו לכתחלה שלא לעלות. ע"כ.

אולם הב"י בסי' קל"ה נקט דאפי' כהן שקראוהו אינו עולה. ומשמע דס"ל דאין זה מטעם מנהג אלא מעיקר הדין, דלא כהב"ח. והמ"א (ס"ק ח) הביא דברי הב"י וסיים דמ"מ נ"ל דליכא איסורא אם עולה. אבל הט"ז (ס"ק ז) כתב שיש בזה משום חשש ברכה לבטלה, דהא צריך לברך על הקריאה אע"פ שכבר בירך בשחרית, וע"כ משום הקריאה בצבור יברך שנית וזה לא שייך אלא למי שהוא מתענה, אבל למי שלא מתענה הוי ברכה לבטלה, ע"כ אפי' אם אין שם מי שיוכל לברך או שאין שם כהן אחר אפי"ה לא יקרא מי שאין מתענה, וע"כ נראה דאפי' קראוהו כבר לא יעלה דהוה ברכה לבטלה. וכן פסק הא"ר (ס"י קלה אות ה). מבואר דס"ל דהוי חשש ברכה לבטלה דלא תקנו קריאה זו אלא בשביל המתענים. וכ"כ המ"ב (ס"י תקס"ו ס"ק כא) אליבא דדעה זו.

והכרעת המ"ב (שם ושע"צ אות כד) שבדיעבד אם קראו למי שאינו מתענה במנחה (וה"ה בשחרית) אם חלה התענית צבור בימים א' ג' ד' ו' אין עליו לעלות. וע"י עוד בזה בגלון רמ"ד.

ולפ"ז י"ל שכן כרך הנמצא בעיר (או להיפך) אינו עולה לתורה, כיון שאינו מחויב בקריאה שהרי לא תקנו אלא לכל א' לפי מקומו. ואף לסוברים שבתענית עולה (אם לא מפני המנחה) י"ל דידוד בני"ד דשאני התם דיום תענית הוא לכולם משא"כ הכא שאינו פורים לבני הכרך.

ג. בר חיובא מחמת שחייב במצות פורים

אלא דאכתי יש לעיין בזה דהרי יש לומר לאידך גיסא שבני"ד שפיר דמי כי מחויב במצות פורים ביומו, אלא שאינו מחויב במקום זה, וע"כ חשיב מחויב בדבר.

תנן במס' מגילה (ב) מגילה נקראת ביי"א ביי"ב וכו', כפרים ועיירות גדולות קורין ביי"ד אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה. ופירש רש"י (מגילה ב. ד"ה אלא שהכפרים) שהכפרים אינן בקיאים לקרות וצריכין שיקראנה להם א' מבני העיר. ע"כ. וביאר בראש יוסף (שם ב. ד"ה אלא שהכפרים, ועיין בפמ"ג ס"י תרפ"ח מ"ז ס"ק ב) שס"ל לרש"י שא' מבני העיר יכול להוציאם אע"פ שאינו מחויב בדבר, מ"מ מחויב מקרי ביי"ד עכ"פ. וכ"כ האמרי בינה (שם ד"ה אגב).

אולם התוס' (יבמות יד. ד"ה כ) פירשו שבני הכפרים היו קורין בעירם לפי שבעירם היו מתאספים לבא לבית הכנסת בשני ובחמישי לקרות התורה, וכן נראה דאמר בירושלמי (מגילה פ"ב ה"ג) דבן עיר אין מוציא בן כרך, דכל שאין מחויב בדבר אין מוציא אחרים ידי חובתם, וכיון שבני הכפרים היו בקיאים לקרות ודאי היו קורין בעירם, ע"כ. מבואר דבעינן לשיטה זו שיהיה המוציא בר חיובא ב"אותה שעה". ולדברי התוס' הסכימו האחרונים כמבואר במ"ב (ס"י תרפ"ח ס"ק ח).

ובירושלמי (שם) המובא בתוס' מבואר דבן עיר אינו מוציא בן כרך ידי חובתו, כיון שאינו מחויב בדבר, מאידך בן כרך מוציא את בן עיר יד"ח משום דהכל יוצאין ביי"ד שהיא זמן קריאתה.

וע"י בפר"ח (ס"י תרפ"ח אות א) שנקט שבבבלי (מגילה ב:) דאמרו "זמנו של זה לא כזמנו של זה" מבואר דש"ס דילן חולק על בירושלמי דבן כרך אינו יכול להוציא בן עיר. אבל הפמ"ג (שם מ"ז ס"ק א) דחה הבנה זו בבבלי, וכתב שבדיעבד אם בן כרך קרא לבן י"ד ביי"ד יצא, וטעמו משום שיי"ד הוא זמן לבן כרך בדיעבד. וכדבריו מוכח מהמאירי (מגילה יט. ד"ה כלל ד"ט), וכן פסק בבאור הגר"א (ס"ק ז). ובמ"ב (ס"י תרפ"ח ס"ק ח) הביא דברי הפר"ח, ושם נקט כהפמ"ג והגר"א (ע"י בשע"צ שם).

וע"פ מבואר דלמעשה בן עיר אינו מוציא בן כרך, אע"פ שבידו להתחייב עכשיו ע"י שיעקור דירתו לכרך בליל ט"ו. ויעויין בפ"ח (סי' תפט אות ה) שהביא בשם דיין א' דמי ששכח ולא ספר ספירת העומר דיכול להוציא רבים ידי חובתם. והוא ז"ל דחה דבריו כי אינו מחויב בדבר הוא כמבואר בירושלמי הני"ל. וכ"כ הברכ"י (שם, מובא בשע"ת סי' תפט אות ה) דבכה"ג איבד מצותו ועתה לאו בר חיובא הוא. וכן פסקו הכה"ח (סי' תפט אות צא) והשבט הלוי (ח"ד סי' קנז).

ואף המאמר מרדכי (סי' תפט ס"ק ז) שיצא לחלוק לענין ספה"מ, היינו כי ס"ל דשאני מגילה דלא נתחייב ולא יתחייב לעולם באותו יום כל זמן שלא עקר דירתו ומחוסר מעשה וע"כ אינו מחויב בדבר מקרי באותו יום, אבל בספירת העומר הרי בר חיובא הוא שהרי נתחייב בה כמה פעמים ויתחייב בה לשנה הבאה בלי שום מעשה, ע"כ. וע"י בזה בגליונות ו' ונ"ח.

ולפ"ז י"ל דה"ה בני"ד לדעת הסוברים שכן כרך אינו מוציא בן י"ד בני"ד ה"ה בני"ד דאינו עולה לתורה וק"וי לכן י"ד שאינו עולה בכרך. ואף לדעת הסוברים דבן כרך מוציא בן י"ד היינו בדיעבד וא"כ ה"ה בני"ד י"ל שעכ"פ לכתחלה לא יעלה ואפשר שאם עלה אינן מורידים אותו. ואם חל פורים בבי' או בה' שבלא"ה הוא יום חיוב בקריאת התורה י"ל דעולים.

ד. ראייה מאשה וקטן שעולים למנין שבעה

שו"ר בשבות יעקב (ח"א סי' מ) הובא בשער"ת (סי' תרצג) שהביא ראייה שכן כרך שהלך לעיר אינו עולה מהא דעלייה לתורה בתענית למי שאינו מתענה הני"ל, ושוב כת' דאחר העיון נראה פשוט דעולה למנין הקרואים, וראיה ברורה לזה מהא דאיאת במגילה (כג) הכל עולין למנין ז' אפי' קטן ואפי' אשה, אע"ג דאשה וקטן לאו בר חיובא אפי"ה עולין למנין הקרואים, וא"כ ה"ה בנדון דידן, וכ"כ התוס' ב"ה דף ל"ג ע"ג ד"ה הא ר' יהודה וכו' בסופו יע"ש. ואף אי נימא כדעת הסוברים שאינם עולים בשלש עליות הראשונות (וכן דעת המ"א (סי' רפב ס"ק ה) והמ"ב (סי' ס"ק א)) היינו דוקא באשה וקטן שאינם בר חיובא כלל, משא"כ בנדון שלפנינו שהוא בר חיובא ביומו וראוי לקרות אף ביום זה אם יתן דעתו שלא לחזור וכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, ע"כ. [וע"י בצ"צ (ליובאוויץ או"ח סי' לה) שכת' שהחיוב לקרות ז' עולים לתורה, אינו על הצבור ממש שיקראו קריאת ז', אלא הדין הוא שז' יהיו קורין, ולא דמי למקרא מגילה שכל א' חייב לשמוע כל המגילה, והביא ראייה לזה מהא דקטן קורא בתורה].

ולכאורה אין ראייה מאשה וקטן שהרי הביא המ"א (סי' רפב ס"ק ה) ממסכת סופרים שבאמת נשים חייבות בקריאת התורה. ואע"פ שהמ"א גופא כתב שם שאין המנהג כן ושי"ל שהטעם שמברכות אע"פ שאינן חייבות הוא ע"פ התוס' ב"ה הני"ל, וביאר המחצה"ש (סג) דס"ל לתוס' דרשות (כלומר מי שאינו חייב במצוה אבל בידו לקיימה) מוציא יד"ח. ובאמת צ"ע ע"ז שהרי הפוסקים לא נקטו כוותיהו כמבואר בשו"ע ונו"כ בסימן קפ"ו. ובלא"ה הערוה"ש (אות יא) כתב דהכוונה למש"כ התוס' דזהו כמו שמברכות על כל מצות עשה שהזמן גרמא או דמירי בזמן המשנה שלא כל העולים היו מברכים ועוד דברכות אלו אינם משום ת"ת, ע"כ. והברכ"י (אות ה) כתב בשם מהמאירי דיש מי שמפרש שלא נאמרו הדברים אלא בזמן שהיו קוראים אמצעיים בלא ברכה, ואשה יכולה לקרות באמצע, אבל עכשיו שכולן מברכין אין אשה קוראה כלל, וכן הדין נותן, שהרי היאך תברך והיא פטורה, ומיהו קטן מברך והואיל ויש לו שייכות בתלמוד תורה, גם אחרים מצווים ללמדו, עכ"ל. והביאו הכה"ח (אות כה).

ה. כשבידו להתחייב

וכן יש לדון במש"כ השבות יעקב הני"ל שיכול לעלות לתורה בני"ד כיון שהוא בר חיובא ביומו וראוי לקרות אף ביום זה אם יתן דעתו שלא לחזור וכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו. דלכאורה דבריו צ"ע דהרי לא שייך שיתחייב ביום כשהיה פטור מקריאת המגילה לבילה (ע"י בזה בשו"ע בסימן תרפ"ח סעי' ה). וע"י עוד בזה באורך בגליון רי"ד. ואף לפי סברתו דבכה"ג אמרינן דחשיב בר חיובא משום דראוי לבילה הוא, אין זה מלתא דפשיטא דיעוין ברע"א בגליון שו"ע (סי' רסז) על המ"א ס"ק א) שכתב "מסתפקא אם אחר שלא קיבל עליו שבת יכול להוציא לקדש למי שקיבל עליו שבת, ד"ל דלזה שלא קיבל דהוא חול אצלו הוא כאינו מחויב בדבר, כההיא דירושלמי הובא בתוס' (שם) בן עיר אינו יכול להוציא לבן כרך דהוי אינו מחויב בדבר, או דהכא עדיף שבידו להביא עצמו לידי חיוב לקבל עליו שבת וצ"ע לדינא, עכ"ל.

מבואר דאפשר דאף לדעת תוס' ודעימייהו כל שבידו להכניס את עצמו בחיוב נחשב בר חיובא. אלא דקשיא, דמ"ש קידוש מקריאת המגילה שהביאו התוס' מהירושלמי שכן עיר אינו מוציא בן כרך, והרי בידו להתחייב עכשיו ע"י שיעקור דירתו לכרך בליל ט"ו שאמרו ע"ז בירושלמי שנתחייב כאן וכאן. וכע"ז כתב בתפא"י (מגילה פ"א מ"א, בוגו אות א) בדעת רש"י הני"ל, ע"ש. ואפשר דיש לחלק דשאני קידוש דאפשר מבעו"י אפילו להסוברים שאין דין תוספת שבת (ע"י פמ"ג מ"ז סי' רע"ז סי' ק"ד ובמש"ב דבר סי' י"ח), אלא דלא משמע כן מדבריו. וצ"ל דלענין מגילה שצריך להחליט לשנות מצבו אפשר דאין זה נחשב בידו, משא"כ לגבי תוספת שבת שיש לו מצוה לקבל ע"ע שבת, ע"כ נחשב בר חיובא.

שו"מ במנח"ש (ח"א ססי' ג ד"ה והנה בעיקר) שכת' לחלק בין מגילה וקדוש בזמן תוספת שבת, דשאני הקידוש שבאותו קידוש שעושה עכשיו עבור אחרים אם גם הוא יכוין לצאת בו ידי קידוש הרי יהיה גם ממילא קבלת שבת ויפטור ודאי את כולם מקידוש, ולכן מסתפק שפיר הרעק"א דאפשר דחשיב כמחויב בדבר, משא"כ במגילה הרי צריך קודם לשנות את דעתו לעקור את עצמו מעיר לכרך או מכרך לעיר. גם יתכן דשאני קבלת שבת דחשיב קצת כמצוה שכולם חייבים בה, וכיון שהזמן מתחיל מפלג המנחה שפיר חשיב כל אדם מדין ערבות כמחויב בדבר, משא"כ השינוי מעיר לכרך ומכרך לעיר. ונוסף לזה גם נראה דקבלת שבת הוא רק ענין של הלכה דבהכי יוצאין ידי קידוש משא"כ שינוי המקום מעיר לכרך חשיב כשינוי בגוף האדם ולכן אין לך אלא מקומו ושעתו. (ועי"ש שמש"ק שאפשר לסמוך על דעת הרע"א בשעת הדחק אבל רק ליחידים באופן עראלי). וע"י באמרי בינה (דיני שבת סי' י"א ד"ה ואם בן א"י) שמבואר כסברת השבות יעקב.

ואפשר דס"ל להאמרי בינה שאה"נ אם הבן כרך נמצא בעיר יכול להוציא את בני העיר כיון שאינו מחוסר מעשה, (וכן בענין בן עיר להוציא בן כרך), ולדידיה כונת הירושלמי שכן עיר אינו מוציא בן כרך היינו דוקא אם הבן עיר נמצא בכרך, שבכה"ג הבן כרך אינו יכול להוציא, דמחוסר מעשה (עקירת בית).

וע"פ לפי המבואר לעיל דבן כרך בדיעבד מוציא בן עיר בקריאת י"ד, י"ל דה"ה שבדיעבד (אם כבר קראוהו) עולה לתורה. אולם בן עיר בכרך ביום ט"ו י"ל דאינו עולה כלל. ואם חל פורים בבי' או בה' שבלא"ה הוא יום שחייבים לקרוא בתורה עולה. ובדרך זה מצאנו שפסק הגריש"א זצ"ל (אשרי האיש פמ"ה אות יז). (שוב העירוני שבמקראי קודש (פורים סי' לה) נקט שיכולים לעלות, אלא שלפי המבואר לעיל יש מקום לדחות דבריו).

מסקנת דינא

העולה לדינא, בן כרך הנמצא בעיר ביום י"ד אינו עולה לתורה, ובדיעבד (אם כבר קראוהו) עולה. אולם בן עיר בכרך ביום ט"ו אינו עולה. ובפורים שחל בשני או חמישי בבי' האופנים יכול לעלות.

ועל פירושו השני של הכ"מ העיר המאמר מרדכי (סי' קיד ס"ק ה) - לא ירדתי לסוף דעתו דמני"ל הא שיהא אסור להפסיק לקדיש ולקדושה בברכת הנהנין כגון באמצע ברכת מעין ג' או באמצע ברכת אשר יצר, ולמה נחמיר באלו טפי מברכות ק"ש. והכי משמע לקמן סי' קפ"ד סי"ח דדוקא בברכת המזון דחמירא שצריך לברך אותה במקום אחד מיושב דומיא דתפלה מעומד, בזה יש מי שאומר שדינה לענין הפסקה כתפלה, ולא דמיא לשאר ברכות שיכול לאומרה והוא מהלך. ועוד קשה לי דמאי אצ"ל שכתב הרמב"ם ז"ל דאפי' סברא כלל לומר דאמצע שאר ברכות חמיר טפי מתפלה אפילו בין ברכה לברכה. ושמא י"ל דכוונת מרן ז"ל בברכת הנהנין דומיא דברכת המצות דהיינו ברכות קצרות, וכגון ברכת הפירות שלפניהם וכיוצא, דבאלו לא שייך להפסיק כלל דתיכף ומיד שהזכיר ה' אם מפסיק צריך לחזור ולברך שהרי לא חלה הברכה על שום דבר עד אחר סיום ברכתו, ושפיר קאמר הרמב"ם ז"ל בזה ואצ"ל וכו', דאם אפילו בין ברכה לברכה אינו מפסיק כל שכן בזה. משא"כ בברכה ארוכה קצת כגון ברכה אחרונה שעל שבעת המינים או ברכת אשר יצר וכיוצא בזה, מודה מרן ז"ל דשפיר דמי להפסיק כל שהוא באמצע הברכה, שכבר חלה הברכה על שום דבר. ויצא לנו מזה דבאמצע שאר ברכות ארוכות שפיר דמי להפסיק, וכן נהגתי כשנזדמן לי לענות קדיש או קדושה בדרך מקרה באמצע ברכת אשר יצר.

וכיוצ"ב כתב הגר"ח פלאגי (נשמט כל חי ח"א סי' ס"ב) - דלקדיש ולקדושה וברכו ומודים עונה באמצע ק"ש וברכותיה כפסק מרן, וכן כל כיוצא בהם כברכת ב"ש ואשר יצר ומעין ג' וכדומות. ודוקא באמצע הברכות כשכבר התחיל אבל אם עדיין הוא בתחילת הברכה, כגון ברוך אתה ה' קודם יוצא אור וכיוצ"ב, או בסיום הברכה יוצר המאורות או הבורח וכדו' להן, אין להפסיק בהם. וחזו"נ דס"ל כדבר פשוט דבברכת מעין ג' צריך להפסיק לענות לקדיש ולקדושה וברכו [אם אינו בתחילת הברכה או סופה], אע"פ שמיד לאחר מכן כתב להדיא דבברכת המזון אין לענות דהוי כתפילה כדברי מרן.

ואף השדי חמד (מכתב לחוקיהו או"ח סי' ה) שקיל וטרי בדברי הס"פ משנה הנזכרים וכתב דאין ברכת מעין ג' בכלל ברכת הנהנין, ודינה כשאר ברכות ארוכות דמפסיק בהם כדק"ל גבי ק"ש. ודוקא דבריו שם הביא דברי הגר"ח פלאגי הנזכרים וסמך ידו עליהם. אולם התהלה לודו (סי' קפ"ג ס"ק ה) כתב דלפי דברי האבודרהם דהא דברכת המזון דינה כתפילה ילפינן לה מהא דבעינן לאומרה דוקא במיושב דומיא דתפילה דבעינן דוקא מעומד (משא"כ ק"ש דק"ל דמצי לקרוא אפי' בעודו מהלך). לדעת הרמב"ם שגם מעין ג' צריך לאומרה מיושב וכמ"ש המחבר בסי' קפ"ג ס"י, דינה נמי כתפילה.

איברא דאף הא דאין להפסיק בברכת המזון לדברים שבקדושה לאו מילתא פסיקתא היא בראשונים. וא"כ בברכת מעין ג' דנח' הפוסקים אם דינה כברכת המזון [ועי"ן במשני"ב סי' קפ"ג סי"ק ל"ה, סי' קפ"ד סי' ג' וסי' קע"ח סי' מ"ה] שפיר י"ל דיש להפסיק בה לענות דברים שבקדושה. אלא דמ"מ מידי ספק לא יצאנו.

פניני מופר

עניני שבת קדש סעודה שלישית (ב)

לכבוד הסעודה - מצוה לכתחילה להרבות במעדנים כפי יכלתו. (משנה ברורה רצ"א ס"ק כב)
- י"ע היות כי סוד הגי' סעודות פנימיות גדול במאד מאד, וצריך כל אדם להשתדל עליהם ולעשות תבשיל מיוחד, מתוקן ומתובל לכל אחד ואחד, להיות לו שמחה ועונג ביחוד בפני עצמו.

ואין לעשות סעודה דרך עראי מצות אנשים מלומדה, לאחיות עינים אוכלים פירות או ירקות או כזית, להנצל מן העונש, ולצאת מן החיוב לגמור המצוה, כי לא די בזה, אלא צריך לתקן מאכל ומשתה מיוחד לסעודה הזאת, ולסדר שולחנם כראוי כאשר עשה בסעודת הבוקר, דמה גרעה זאת מוצאת, ואדרבה, סעודת הערב יש לה מעלה רמה משאר הסעודות, וצריך לנהוג בה עונג ושמחה ומנוחה, ולהאריך בה מעט לכבוד השבת. (סדר הי"ם, סדר סעודה ג)

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"